

יום המשפחה

במערכת החינוך הקדם יסודית

נכתב בתשס"ו, עודכן בתשס"ז

צוות הכתיבה, העריכה והעיבוד

עידית קידר, צוות קשר ותקשורת גן, הורים וקהילה
רות שקד, צוות קשר ותקשורת גן, הורים וקהילה
חיה לביא, צוות קשר ותקשורת גן, הורים וקהילה
אורה גולדהירש, פסיכולוגית התפתחותית באגף לחינוך קדם יסודי

ייעוץ

עדנה דשבסקי, יועצת חינוכית וסגנית מנהלת אגף הייעוץ בשפ"י

קראו והעירו

שרה תאומים, מפקחת ארצית על החינוך הקדם יסודי הממ"ד
פאטמה קאסם, מפקחת ארצית על החינוך הקדם יסודי במגזר הערבי
חברות מטה האגף לחינוך קדם יסודי, התשס"ו
תמר צדקיהו, מפקחת מתאמת גני ילדים ממ"ד מנח"י
דורית שרון, מפקחת מתאמת גני ילדים ממ', מנח"י
רונית רביב, צוות קשר ותקשורת גן, הורים וקהילה

עריכה לשונית

דליה לאופר

תוכן העניינים

4	פתח דבר
5	מבוא
6	הקשר בין הגן למשפחתו של הילד
7	לקראת העיסוק בנושא המשפחה בגן הילדים
9	שאלות שהועלו על ידי מחנכים והורים בנושא המשפחה
10	ציון "יום המשפחה" בגן
12	הצעות לפעילויות ביום המשפחה
12	– "גן הורים-ילדים" ב"יום המשפחה"
14	– סדנת הורים וילדים לכבוד "יום המשפחה"
15	– הורים יוזמים פעילות ליום המשפחה - משחקים של פעם
	דליה אלקלעי גן "שקד" כפר ביל"ו
16	– פעילות עם סבים ועם סבתות
17	– רעיונות נוספים לפעילויות
18	ביבליוגרפיה
19	– רשימת ספרי ילדים בנושא אחים

פתח דבר

יום האם נוסד בארה"ב במטרה להקדיש יום מיוחד בשנה כדי להעלות על נס את תפקידה המרכזי של האם בחינוך הילדים במשפחה ובגידולם. בחברה היהודית בישראל מציינים את היום ב-ל" בשבט, יום הולדתה של הנרייטה סאלד, ובחברה הערבית מציינים את היום ב-21 במרס, יום תחילת האביב, עונת הפריחה, ובו משולה האם לפרח.

השינויים החברתיים והתרבותיים המאפיינים את השנים האחרונות השפיעו על תפיסת תפקידים של ההורים במשפחה. חלוקת התפקידים במשפחה השתנתה ונעשתה שוויונית יותר. האמהות הן גורם כלכלי משמעותי במשפחה, והאבות שותפים לקשר עם הילדים כבר משלב ההיריון ולוקחים חלק גדול בחינוכם ובגידולם. שינויים אלה הובילו לשינוי במהות היום המיוחד ולהפיכתו מיום האם ליום המשפחה. **יחד עם זאת, יש קבוצות ומגזרים שמציינים את היום כ"יום האם".**

במסמך זה אנו מבקשים לעורר את המודעות לאופן שבו השינויים החברתיים בתחום המשפחה משפיעים על הפעילות בגן בכלל ועל ציון יום המשפחה בפרט ולהדגיש את מידת הרגישות שיש לגלות כלפי כל סוגי המשפחות המגיעות לגן וכלפי ילדיהן.

ועוד במסמך –

- ◆ על חשיבות התא המשפחתי להתפתחות הילד;
- ◆ על חשיבות בניית קשר בין הורים ובין מחנכים ועל חשיבות הרגישות למשפחות מתרבויות שונות;
- ◆ שאלות מרכזיות העולות סביב הנושא;
- ◆ על יום המשפחה בגן;
- ◆ כמה דוגמאות לפעילויות עם הורים.

מבוא

מתחילת ההיסטוריה האנושית הייתה המשפחה גורם מרכזי בחברה. במהלך השנים עברה המשפחה שינויים מבניים ותפקודיים בהשפעת הסביבה התרבותית, החברתית והגיאוגרפית. בחברה המודרנית אפשרן להבחין במשפחות המשמרות את מסורות העבר ובכאלה שמבנה המשפחה המסורתית אינו נותן מענה לצורכיהן. לצד מסגרות כמו משפחה גרעינית והמשפחה המורחבת נוספו מסגרות של המשפחה החד-הורית והמשפחה החד מינית.

בניגוד למשפחה המסורתית, שבה נקבעים תפקיד המשפחה ואופייה על ידי החברה, תפקיד ואופי שהשתנו אך מעט במהלך הדורות, המשפחה המודרנית היא זו המגדירה את אופייה, את גבולות האחריות שלה, את סמכויותיה ואת חלוקת הסמכויות בתוכה.

חשיבותו של התא המשפחתי היא בתרומתו להתפתחות הכולית של הילד. המשפחה היא סביבה פיזית, ערכית, חברתית וחינוכית שבה מסופקים צרכיו הבסיסיים, הפיזיים והרגשיים, של הילד ובה נבנית מערכת החוקים והערכים שלו. אלה יהיו הבסיס להשתלבותו בחברה האנושית. כמו כן הילד רוכש במשפחה כישורים אישיותיים המתבססים על יחסי הגומלין שבינו לבין הסובבים אותו. את צורת היחסים המתפתחת במשפחה הילד מעתיק מאוחר יותר ליחסיו עם קבוצת החברים ועם המבוגרים ובעתיד למשפחתו.

בכל תרבות ובכל דת ההורים מחויבים לילדיהם, וצריכים ללמד אותם ולהדריכם, כפי שנאמר: **"לעולם ישתדל אדם ללמד את בנו תורה ולהדריכו על הדרך הישרה, ואף על פי שטורח גידול בנים קשה עד מאוד, אפילו כך אל יתרשל בו, ואם עשה כן, אשריו וטוב לו, ושכרו הרבה מאוד"** ("אוצר המדרשים", פרק י"א).

הקשר בין הגן למשפחתו של הילד

ההורים הם המחנכים הראשונים והראשונים במעלה של ילדיהם. הם אחראים לביטחונם ולשלומם בכל עת. לכל אחת מן המערכות - הורים ומחנכים - יש, אמונה חינוכית, השקפת עולם, ערכים תרבותיים וכן יעדים חינוכיים. שיח משותף בין שתי המערכות מתוך כבוד הדדי מאפשר לבנות בסיס להכרה בחשיבות ובערך של האחר כדי לממש את האינטרס המשותף – שמירה על שלומו של הילד, טיפוחו וקידומו.

הקשר בין הגן למשפחתו של הילד נבנה החל מכניסתו למסגרת החינוכית ומתפתח לאורך כל תקופת שהותו שם. הקשר מתבסס על המפגש היום-יומי, על הפעילויות היזומות על ידי הגננת, על המפגשים היזומים על ידי ההורים ועל התקשורת המזדמנת המתרחשת בין הורי הילד לצוות הגן. תהליך זה משפיע על הילד: התחושה שהמחנכים האחראים לשלומו חברו יחד למענו מרגיעה אותו, מחזקת את בטחונו ומאפשרת לו לפנות את העוצמות הטמונות בו לצמיחה. לפיכך על הגננת להציב לעצמה יעדים להידוק הקשר בין הבית לבין הגן בתכנית העבודה השנתית.

חשוב לציין כי העיסוק בנושא המשפחה ובמצבים במשפחה מתפתח מרגע המפגש בין ההורים, הילדים והצוות החינוכי. ציון יום המשפחה עשוי לשמש נקודת שיא לעיסוק בנושא זה ואבן דרך בהשגת היעד של שיתוף ההורים. להיכרות עם המשפחה כחלק מסביבתו הקרובה ביותר של הילד וללמידה עליה חשיבות מרכזית במהלך קליטתו והשתלבותו של הילד בגן. תבונתה המקצועית של הגננת ועירנותה לתפקיד הבית בטיפולו של הילד הם המנחים אותה באופן טבעי בהתייחסותה לנושא.

השינויים בחברה נותנים את אותותיהם גם על דפוסי המשפחות, ומחייבים חשיבה מודעת ומובחנת בהיערכות לעיסוק בנושא המשפחה עם הילדים בגן. על הגננת לקחת בחשבון את השונות שבין משפחות הילדים ואת האופן שבו שונות זו משפיעה על תפקוד הילדים, על רגשותיהם, על צורכיהם, ובמיוחד על תפיסתם הם את המשפחה מנקודת מבטם האישית. קרוב לוודאי שדגמים מסוימים של משפחות המאפיינות את התרבות המודרנית ייצגו שונות גדולות מאחרות, כגון משפחות ברוכות ילדים לעומת משפחות שיש בהן ילד יחיד, משפחות עם ילדים מאומצים, משפחות אומנה, משפחות שיש בהן שני מבוגרים החיים בבתים נפרדים ומגדלים את הילדים במשמורת משותפת והילדים עוברים בין בית אחד למשנהו בתדירות גבוהה ועוד.

ישראל היא ארץ שבה אוכלוסיות מתרבויות שונות. הגירה הקולטת במהלך כל שנות קיומה **אוכלוסיות מתרבויות שונות**. אוכלוסיות אלה מביאות אתן, בין השאר, את אמונתן, את תרבותן ואת מסורתן גם בהקשר של מקום המשפחה ותפקידה. ההגדרות השונות, ולעיתים אף המנוגדות, של מעמד בני המשפחה וסמכויותיהם בתרבות המקומית מערערות על הקודים הקיימים במשפחות העולים ויוצרות בלבול, אי-הבנות ומבוכה רבה המשפיעות על הילד. בגן נפגשים בדרך כלל הן הילדים והן ההורים לראשונה בחברה הקולטת. חשוב להבטיח קבלה ללא שיפוטיות של מבנים ותרבויות משפחתיות, גם אם הן אינן מוכרות. יש ללמוד על השונות ולהתייחס בהקשר של העיסוק בנושא המשפחה לממד הרב-תרבותי.

בהתייחסות לתא המשפחתי יש לקחת בחשבון גם את השונות באופן של קיום **טקסי הנישואין** המקובלים כיום. באופן טבעי מגוון האפשרויות בתא המשפחתי עצמו יביא לסוגים שונים של טקסים - מטקס מסורתי ועד להימנעות מקיום טקס בכלל. מודעות הגננת לעובדה זו תכוון אותה לקחת בחשבון את תפיסתם ואת גישתם של ההורים לטקס הנישואין, לכבד את בחירותיהם ולהתאים את הפעילויות בגן מדי שנה בשנה לקבוצת ההורים.

לסיכום, ראוי לעסוק בגן בנושאים הקשורים למשפחה מראשית השנה ובמהלכה. "יום המשפחה" הוא המועד שבו משפחות ילדי הגן מתכנסות בדרך כלל לאירוע חגיגי. מן הראוי שמחשבה רגישה תלווה את הגננת בתכנון וביישום של הפעילות בנושא המשפחה בכלל ותשפיע על האופי שיישא יום המשפחה בגן בפרט, וכל זה תוך הימנעות מנגיעה בהיבטים אשר יגרמו לילד זה או אחר תחושה של אי נוחות.

לקראת העיסוק בנושא המשפחה בגן הילדים

העיסוק בנושא המשפחה במסגרת הגן מדגיש את חשיבות המשפחה בחייו של הילד ומתאר בדרכים מגוונות את תפקידה של המשפחה, את תפקיד כל אחד מבניה ואת מערכות הקשרים שביניהם. את כל אלה הילד מכיר למעשה והעיסוק בנושא ממשיג, מתאר ומגדיר את ההווה היום-יומית וכן מרחיב את הידע של הילד על המשפחות השונות. הילד נחשף בגן לסוגי משפחות שונים ולומד להסתכל על משפחתו שלו מזווית ראייה רחבה יותר. התייחסות פתוחה ומודעת של מחנכות הגיל הרך לתכנים העולים בנושא המשפחה תאפשר סובלנות והבנה מעמיקה של הילדים בנושא.

בהיערכותה לעיסוק בנושא על הגננת לקחת בחשבון את מגוון המשפחות שבגנה, את הרקע התרבותי שהן באות ממנו, את השקפת עולמם, את תפיסותיהן ואת אמונותיהן, וכמובן עליה לכבד את "עולם המשפחה" האישי שכל ילד מביא עמו.

היערכות הגננת

● הפעלת תכנית בנושא המשפחה בגן תתקיים תוך שמירה על צורכי הילדים ועל טובתם. לשם כך יש -

- לערוך מיפוי מדויק של המצב המשפחתי של כל ילד וילד בתחילת שנה (את המידע אפשר לקבל באמצעות שאלון להורים ושיחה אישית עמם);
- לתכנן את תכנית העבודה השנתית בנושא המשפחה תוך הצבת יעדים להידוק הקשר בין הבית ובין הגן (היעדים יתבססו על מאפייני האוכלוסייה ועל תרבותה);
- לבנות תכנית רב - תחומית התואמת את התפתחות הילדים ואת צורכיהם, תכנית שתיתן מענה לשונות בין הילדים;
- לתכנן מראש, רצוי בשיתוף ההורים, דרכים לציון יום המשפחה (כדאי שהאירוע יהיה חלק מתכנית לימודים שנתית בנושא המשפחה).

● במקרים יוצאי דופן, או במקרים של קושי מיוחד, רצוי להיוועץ בהורים הנוגעים בדבר ולכבד את בקשתם ואת החלטתם (גם אם הן מנוגדות לאלו של הגננת).

● במקרים של חוסר ודאות באשר לדרכי הפעולה רצוי לפנות אל הפיקוח על גני הילדים ואל היועצות החינוכיות לקבלת הכוונה.

חשוב

● מקומם של בני המשפחה הגרעינית והמורחבת משתנה בין תרבויות שונות. לדוגמה, יש קבוצות שבהן לסבים ולסבתות יש מקום מרכזי בחיי המשפחה ובחינוך הילד. במקרה כזה יש לאפשר להם לקחת חלק במסגרת הקשר עם הבית ולהיות שותפים באירועים לציון יום המשפחה. יש קבוצות שבהן הקוד ההתנהגותי שונה מאוד מהמקובל בחברתנו וכדי לתקשר עמן יש ללמוד על דרכי התקשורת המקובלות עליהם.

◆ אין מקום לעסוק בסוגיות ייחודיות ויוצאות דופן בנושא המשפחה שאינן נקרות על דרכם של ילדי הגן באופן טבעי. אם נושאים כאלה עולים, יש להיוועץ באנשי מקצוע ולתת מענה בהתאם לצורך האישי של הילדים המעורבים. מומלץ להתייחס רק לדפוסי משפחות הקיימים בגן, מיותר לחשוף את הילדים לסגנונות שאינם קיימים בו.

◆ בגלל ריבוי סוגי המשפחות אפשר לבקש מהילדים להביא תמונות מחיי המשפחה ולא תמונות מטקסי נישואין.

שאלות שהועלו על ידי מחנכים והורים בנושא המשפחה

המסגרת המשפחתית המודרנית מזמנת אתגרים ויוצרת קונפליקטים בין השותפים במערכת - הורים, ילדים ומחנכים - שלא היו מוכרים לדורות הקודמים. תפקידה של הגננת הוא להיות קשובה לילד ולצרכיו הנובעים מתוך המציאות המשפחתית שהוא חי בה, ללא כל קשר לגישות ולאמונות האישיות שלה בנושא המשפחה.

להלן שאלות מרכזיות העולות סביב הנושא:

1. עד כמה יש לחשוף את הילדים לסוגי משפחות יוצאות דופן שילדיהן שייכים לגן? כיצד יש להתמודד עם שאלות של הורים של ילדי הגן לגבי משפחות יוצאות דופן (כגון משפחות חד-מיניות, משפחות חד-הוריות מתוך בחירה וכו')? מהי הדרך לשיתוף הילדים בגן בנושא של משפחות יוצאות דופן כאשר הוריהם מתנגדים לחשיפת ילדיהם למסגרות שונות?

אין מקום לזמן במכוון שיחה על סוגי המשפחות היוצאות דופן במיוחד, למעט במקרה שיש משפחה כזו בקרב ילדי הגן. במקרה כזה אפשר לתאר את מבנה המשפחה – למשל של שתי אמהות ללא אב - ולציין את הדאגה המשותפת של שני ההורים לילד, לגדילתו ולחינוכו. יש להדגיש את קשרי ההורות כלפי הילד ואת הקשר החם בין ההורים עד לגבולות העניין שהילדים מגלים במבנה השונה של המשפחה בהתאם להבנתם.

2. כיצד יש לטפל בגן בילדים החווים חוויה קשה במערכת המשפחתית, כגון גירושין, מוות וכו'? כיצד יש לטפל בנושא במסגרת קבוצת הילדים בגן הנחשפים לחוויה? האם כדאי להעלות את הנושא? באילו מושגים יש להשתמש? אל מי יש לפנות לקבלת תמיכה וסיוע? האם יש צורך ללמוד על האמונות הרווחות במשפחה ועל דרכי ההתנהלות המשפחתית בנושאים אלו?

תכנים עמוסים רגשית חודרים לעתים לגן הילדים. כאשר עולה נושא של מוות במשפחה, אין ספק שיש לעסוק בכך, אפשר למצוא הנחיות ספציפיות בערכת החירום לגננות (ראה בביבליוגרפיה). בכל מקרה כזה ראוי להיוועץ עם הפסיכולוג או עם היועץ ולגבש תהליך התערבות משותף בעבודה עם הילדים.

למעשה כל משבר או תוכן העלול לעורר בילדים חרדה צריך לקבל התייחסות ברמת ההבנה של הילדים, ואין כל סיבה שנושא הגירושין במשפחה לא יזכה לטיפול דומה. חשוב לערוך מראש את תהליך ההתערבות ולקבל על כך הדרכה מקצועית ולהכין מאגר התייחסויות הנוגעות לחרדות ולשאלות העשויות להתעורר אצל הילדים.

ציון "יום המשפחה" בגן

מפגשים בין הורים לילדים ביום המשפחה עשויים לזמן למשתתפים בהם חוויה של הנאה וליצור קשר אינטימי בין ההורה לילדו. במהלך מפגש כזה ההורה פוגש את ילדו בחברת השווים לו ומכיר אותו בסביבת הגן.

אפשר לקיים פעילות בנושא יום המשפחה בכמה מעגלים: פעילות לילדים בגן, פעילות לילדים ולמשפחה בגן ופעילות משותפת של הורים וילדים בבית ביזמת הצוות החינוכי, פעילות עם המשפחה המורחבת בגן ופעילות של ילדים או של הורים וילדים במסגרת הקהילה. כמו כן אפשר לקיים כל אחת מהאפשרויות בנפרד או לשלב ביניהן.

מעגל אחר אותו אפשר לציין ביום המשפחה הוא אחים ואחיות.

אחים במשפחה מהווים את "קבוצת השווים" מול עולם המבוגרים אחים חשופים לציפיות דומות מצד המבוגרים, מקבלים משובים בסגנון דומה על התנהגויותיהם ונתונים השפעותיהם. האחים חולקים בחוויות מסוגים שונים: משחקים משותפים, טיולים משפחתיים, ביקורים אצל קרובים, ימי הולדת של בני המשפחה, חגים ועוד. יחד עם ההנאות המשותפות, קיימים מצבי חיים רבים המאופיינים ע"י תחרות. האחים מתחרים על חפצים, על צעצועים, על מרחב אישי (חדרים) ואף על תשומת ליבם של ההורים. לא פעם נחשפים קונפליקטים, קנאה וכעסים. האינטראקציות בין האחים מזמנות התמודדות בין-אישית, המלמדת אותם על סיטואציות חברתיות שונות בעולם הסובב אותם. ובמובן זה, הם מתנסים בפתרון בעיות בסביבה מוגנת ומגוננת: הבית. ההורים מעודדים שימוש בטכניקות של משא ומתן, ויתורים, התחשבות באחר, המתנה בתור וכו' וכך רוכשים הילדים כלים יעילים וגמישים שיסייעו להם להסתגל

לחיים החוץ-ביתיים. בנוסף לכך, הילדים לומדים להכיר בחשיבות הסליחה, ההתפייסות והחזרה לאווירה נעימה ואמפטית בעקבות מריבות.

החיים במחיצת אחים במשפחה מלמדים לכבד את פרטיות האחר, את העדפותיו את קשייו ואת צרכיו, וכך גם לבקש התחשבות והבנה.

חלק מילדי הגן הם ילדים יחידים במשפחתם ועדין לא התנסו בחווית אחים, חלקם בכורים שחוו לידת אח, אחרים נולדו למשפחה שבה כבר היה ילד – אח בוגר, או נולדו כצעירים, במשפחה שבה יש כבר כמה אחים. החוויות השונות מנקודות המבט השונות של אחים במשפחה ירחיבו את הידע של הילדים על עצמם ומקומם במשפחה, ואף יאפשרו להם להבין את אחיהם מן הפרספקטיבה המוצגת על ידי חבריהם בגן. (ראה ספרים העוסקים ביחסי אחים בביבליוגרפיה)

בחברה הערבית רואים ביום זה הזדמנות למפגש של ההורים, המחנכים והילדים בגן, ומציינים את היום באירוע מרכזי וחגיגי שבו הילדים מגישים לאמהות מתנות, ובמיוחד זרי פרחים.

היערכות מוקדמת

יש חשיבות מרכזית לתכנון ולאיסוף של מידע רלוונטי לקראת הפעילות המשותפת בגן. כמו כן חשוב ליידע את ההורים מוקדם ככל האפשר על תאריך האירוע, כדי שבני המשפחה המוזמנים יוכלו להתפנות מעיסוקיהם ולהגיע.

ארגון הסביבה החינוכית

הסביבה החינוכית תשקף את העיסוק בנושא המשפחה כפי שהתפתח מתחילת השנה. במרחבי הגן אפשר להציג ציורי ילדים בנושאים שונים הקשורים למשפחה, תמונות ויצירות אמנות בנושא המשפחה, תמונות המספרות על פעילויות משפחתיות שאפשר להציגן באלבום או על לוחות בגן, ברכות מאוירות של הילדים לבני המשפחה, אלבום "מי אני ומה שמי?" ובו סיפורי השם של הילדים, תמונות של ההורים כילדים בגיל הגן או תמונות מגן הילדים שלהם, "עץ משפחת הגן" – "עץ" ועליו תמונות של המשפחה הגרעינית של ילדי הגן, תצוגת דמויות מכירות של בני משפחות הילדים שהוכנו על ידם, מאגר "סיפורי ילדים" – סיפורים שנכתבו על ידי הילדים ובני משפחותיהם והוכנסו לספריית ההשאלה של הגן, ספרים בנושא המשפחה שירוכזו לקראת יום המשפחה, אלבום "סיפורי משפחות" במקרא, קובץ אמרות ופתגמים העוסקים בכבוד המשפחה ובערכיה, ספר מתכונים נבחרים של המשפחות וכד'.

הצעות לפעילויות ביום המשפחה

"לן הוריס-לוציט" ה"יום המשפחה"

במפגש ייחודי זה יכירו ההורים את גן הילדים שילדם מבקר בו ואת הפעילות הנהוגה בו. הפעילות במרכזים השונים תהיה במתכונת שבה היא מתנהלת בכל יום ויום ועל פי כללי הגן הקבועים, כדי שההורים יוכלו להתרשם מהפעילות של ילדם בכל המרכזים המועדפים עליו. ביום זה יופעלו המרכזים הפועלים בדרך כלל בגן והמתאימים לפעילות משותפת של הורים וילדים.

בתחילת המפגש המשותף אפשר לקיים התכנסות של כל המשתתפים, ובה, בין השאר, תציג הגננת להורים את כללי ההתנהלות במרכזים השונים. הגננת תסב את תשומת לב ההורים לכך שהילדים הם המארחים באותו היום וכי עליהם להישמע להנחיותיהם, שכן הילדים נמצאים בסביבה המוכרת להם, והם מתמצאים בה ומכירים את הכללים הנהוגים בה.

מפגש זה ייבנה מכמה יחידות:

1. **התכנסות במליאה:** בהתכנסות יושמעו דברי פתיחה, שיר, דקלום, סיפור קצר, תיאור הפעילות המתוכננת וכללי ההתנהגות בגן.
2. **התפזרות למרכזים השונים בגן:** ההתפזרות מהמליאה למרכזים תהיה בדרך הנהוגה בגן בכל יום. במהלך הפעילות יוכלו ההורים והילדים לעבור בין מרכזי הפעילות, גם זאת על פי הכללים הקבועים בגן.

המרכזים יותאמו לפעילות של הורים וילדים ויתמקדו בנושא המשפחה, כמפורט להלן:

- ✎ **מרכז הספר:** נוסף לספרים הקבועים תוצע קבוצת ספרים בנושא המשפחה.
- ✎ **תיאטרון הבובות:** יושם דגש על דמויות של בני משפחה כדי לעודד משחק בנושא.
- ✎ **מרכזי היצירה:** אפשר להכין שלט לדלת הכניסה או חפץ אחר לבית המשפחה.
- ✎ **מרכז המחשב:** אפשר להתרכז במשחקים בנושא המשפחה.
- ✎ **מרכז הבנייה:** יש לבחור אבזרים שיעודדו בנייה בנושא הבית, כמו דמויות של בני משפחה וכד'.
- ✎ **מרכז המוזיקה:** אפשר להאזין לשירים המתייחסים לנושא המשפחה.

במהלך שגרת הפעילות של הגן כלולה גם **ארוחת הבוקר** החשובה. במידת האפשר כדאי לקיים אותה ליד שולחנות ולהוסיף לה נופך חגיגי. אפשר להיעזר בגן צמוד ולערוך בו את הארוחה. בגנים שפועל בהם מזנון יש מקום לשקול אפשרות להפעלתו במהלך הפעילות, כדי שהורים יתנסו גם במוקד זה.

3. התכנסות וסיכום הפעילות

סיכום הפעילות יהיה דומה למפגש הפרדה מהגן. אפשר להוסיף לו נופך חגיגי וייחודי על ידי הצגת סיפור בנושא המשפחה על ידי אחד הורים (שהכין את עצמו מראש) או על ידי שיחה שבה הורים וילדים יוכלו להביע את תחושותיהם בעקבות המפגש.

הערה

בשל ריבוי המשתתפים בפעילות והדינמיות שבה אנו ממליצים לחלק את משפחות הגן לשתי קבוצות של ילדים והורים ולקיים את המפגש אחר הצהריים עם כל קבוצה ביום שונה.

30 שנות הוריקן וילדים לכבוד "יום המשפחה"

מטרת הפעילות היא להעמיק את הקשר בין ההורים, הילדים והמחנכים באמצעות חוויה משותפת ומהנה. הפעילות תאפשר לילדים להיפגש עם חבריהם ועם בני משפחתם, להעמיק את הקרבה ביניהם ולחזק את תחושת השייכות לקבוצה.

במפגש יפעלו הילדים וההורים בקבוצות שונות, וכל אחת מהן תכין חלק מהאירוע לכבוד יום המשפחה. בסיום הפעילות תוזמן כל קבוצה להציג את תוצריה במליאה. משך הפעילות כשעה וחצי.

מהלך המפגש

- **התכנסות במליאה:** בהתכנסות יושמעו דברי פתיחה, שיר, דקלום, תיאור הפעילות המתוכננת.

- **יציאה לפעילות בסדנאות**

המחזת סיפור

◆ הגננת תציע לקבוצה ספר נבחר בנושא המשפחה והקבוצה תמחזי אותו (רצוי לבחור עם הילדים לקראת האירוע את הספר האהוב או המועדף על ידם).

אפשרות נוספת:

◆ הקבוצה תכתוב סיפור על משפחה על פי תמונות (תמונות של בני משפחה, תמונות של בתים ותכולתם וכו').

פעילות מוזיקלית: הקבוצה תחבר שיר/זמריר (ג'ינגל) על המשפחה בליווי כלי נגינה.

הכנת כרזה: הקבוצה תכין כרזה ליום המשפחה

הכנת כיבוד למשתתפים: הקבוצה תכין כדורי שוקולד, כיבוד ממרציפן, כריכים וכו'.

- **התכנסות לסיכום הפעילות:** הקבוצות תצגנה את תוצריהן לפני המליאה, ובסיום יתכבדו כל המשתתפים במאכל שהוכן על ידי החברים.

הורים יוצאים פעילות ליום המשפחה – משחקי פעם

צליה אלקלעי טונת מוהילה תחום קשר ותקשורת עם הורים – מעל 120

יום המשפחה הוא אחת ההזדמנויות בהם יכולה לבוא לכלל ביטוי השותפות בין ההורים ובין הגננות - שותפות המזמינה את ההורים ליזום, לתכנן ולקחת חלק בפעולות משותפות להם לילדים ולגננות.

אחד הערוצים המטפחים שותפות כזו הוא "מועצת הגן" – גוף בו שותפים כל הורי הגן. במפגש עם קבוצת ההורים מתוך "מועצת הגן", שקבלה עליה את האחריות לתכנן את "יום המשפחה" הועלו רעיונות שונים. הרעיון שנבחר על ידם היה: "משחקי הילדות שלנו". ההורים הביעו רצון לשחק ביחד עם ילדיהם במשחקי ילדותם, על מנת לחוות מחדש את משחקי העבר ולהנחילים לילדיהם. בגני בחרו ההורים לשחק ב- "גומי" "חבל" "קלאס" או "פרה עיוורת" "3 מקלות" "עמודו" "אחת שתיים שלוש דג מלוח". ההורים שיחקו בסיום "שבע בום"!

הערכות למפגש

1. בחירת כחמישה משחקים לפעילות בקבוצות קטנות ומשחק נוסף לסיום המתאים לכלל המשתתפים
2. הכנת הנחיות וחוקים למשחקים ושלטים לכל תחנה
3. ארגון הסביבה על פי הצורך (פינוי רהיטים, תיחום אזור בחצר וכו')
4. הכנת אביזרים הדרושים למשחקים השונים
5. חלוקת הילדים, מראש, לקבוצות (6 משפחות בקבוצה)
6. בחירת הורה אחראי בכל קבוצה. (ההורים האחראים יקבל מראש דף הנחיות)
7. הכנת הזמנה לפעילות "משחקים של פעם" לכבוד יום המשפחה
8. הכנת כיבוד קל
9. הכנת שתייה שתהייה זמינה במהלך המפגש

מהלך הפעילות

התכנסות – "שיר של פעם" ו"שיר של עכשיו", תיאור הפעילות הצפויה, חלוקה לקבוצות. פיזור למשחקים. כל המשתתפים מתפזרים לתחנות וממתינים לאות ההתחלה. המשחקים מנוהלים ע"י ראשי צוותים - הורי הילדים.

המעבר בין התחנות מתבצע על פי סימן שנשמע היטב בכל התחנות.

לסיום התכנסות והפעלת משחק בהשתתפות כל הילדים וכל ההורים.

(אפשר להציע לסיום גם משחק של ההורים בלבד)

פסילות עם סביט וסם סבתות

סבים וסבתות הם דמויות משמעותיות בחייו של הילד, וחלקם אינם מגיעים בשגרת היום-יום לגן הילדים. יום המשפחה הוא הזדמנות לחשוף לפניהם את המקום שבו נכדם לומד ולחלוק את החוויה ואת ההנאה דווקא עמם.

כדי להיערך לאירוע כזה מומלץ לאסוף מידע על המשפחה המורחבת כבר בראשית השנה - בראיונות אישיים. חשוב לבדוק אם לכל הילדים יש סבא או סבתא, וכדאי לבקש גם את כתובתם מן ההורים. לקראת האירוע אפשר לשלוח הזמנה בשם הילדים לכתובת של משפחות הסבים והסבתות וכך להפוך את ההזמנה לאישית מאוד.

הצעה למהלך המפגש

- ◆ **דברי פתיחה :** שיר או דקלום מפי הילדים
- ◆ **הקראת סיפור:** לדוגמא, "הלו, סבתא, זו אני מדברת" מאת ימימה אבידר טשרנוביץ'
- ◆ **שירה משותפת:** מחרוזת שירים המוכרים לאורחים
- ◆ **הענקת שי** שהכינו הנכדים לסבא ולסבתא
- ◆ **ריקודים משותפים:** ריקודים מוכרים עם הנכדים
- ◆ **סיום בארוחה חגיגית** שהמאכלים בה יהיו "ממטבחם של סבא וסבתא"

מיומנה של גננת בעקבות מפגש עם סבים וסבתות

"...הגיע היום. קישטנו את הגן, והכול היה מוכן. אני הייתי נרגשת ומלאת סקרנות: האם זה יקרה כפי שתכננתי? האם יבואו סבים וסבתות לכל הילדים? (הכנתי פתרונות לכל דבר). עמדתי עם צוות הגן בפתח הכניסה לגן וחילקנו שושן אדום לכל אורח. קבוצות קבוצות הם הגיעו, לבושים בגדי חג ונרגשים. שולחן הכיבוד התמלא במאכלי בית. ליד כל צלחת רשמנו את שם המאכל ואת שם המכין.

התכנסנו בתוך הגן למסיבה. פתחתי את המסיבה בסיפור אישי על ילדותי ועל משפחתי. שרנו ביחד בשירונים הכתובים באותיות גדולות. הילדים הכינו דקלום מיוחד עם בובות אצבע ומתנה אישית לכל סבא וסבתא. רקדנו יחד כולנו, משפחה גדולה, מחבקת וחמה. לאחר מכן התכבדנו, וקשה היה להיפרד. הורי הגן חגגו עמנו את יום המשפחה בקבלת השבת של אותו השבוע.

כמחנכת, מפגש זה היה עבורי אחת מנקודות השיא המקצועי שלי, ובו מימשתי את אמונותי ואת מקצועיותי גם יחד באמצעות חוויה משמעותית לילד - חוויה מהנה ומרגשת שמלווה אותי עד היום, כי אני מאמינה בדוגמה אישית, וכך ניסיתי להיות לילדים אלה."

רעיונות נוספים לפעילויות

להלן הצעות נוספות לרעיונות ולפעילויות שאפשר לשלב לקראת חגיגת יום המשפחה או לציון היום בגן:

- א טיול משפחות
- א ביקור במוזיאון
- א האזנה משותפת לקונצרט לגיל הרך
- א מפגש בנושא "מצוות שאנו מקיימים במשפחה"
- א עיטור "ברכת הבית"
- א "מבשלים ביחד" – הכנת מאכלים נבחרים בקבוצות וארוחה חגיגית משותפת
- א קבלת שבת חגיגית ליד שולחנות ערוכים
- א "מחפשים את המטמון" (הצעות למטמון אפשרי: תצלום תמונות אמנות בנושא המשפחה, בית ראשונים בישוב – בתי המשפחות המייסדות)
- א מפגש ריקודי עם
- א שירה בציבור
- א פעילות משותפת ב"משחק ותנועה" (על פי התכנית "הורים וילדים משתפים פעולה במשחק ותנועה"; ראה ביבליוגרפיה)
- א פעילות עם הקהילה: מפגש משפחות הגן עם דיירי בית אבות וחגיגה משותפת (בבתי אבות עשויים להיות קשישים עריריים ומפגש עם ילדים ועם הוריהם יכול לגרום להם לשמחה ולחיזוק תחושת השייכות לקהילה ולילדים ישמש מפגש כזה דוגמה לקשר עם האדם המבוגר)

ביבליוגרפיה

ספרים

- המשפחה המודרנית - לחיות יחד, ו' סאטיר, ספריית הפועלים, 1987
- גם וגם בגן, לקט מאמרים, א' גולדהירש, משרד החינוך והספורט, האגף לחינוך קדם יסודי
- כל אחד והמשפחה שלו, י' אטלס וי' משאלי, הוצאת קוראים, 2002
- הורים כבני אדם, ח' עמית, ספריית הפועלים, 1997
- מה אנו רוצים למען ילדינו? וויין וו' דייר, זמורה ביתן, תל-אביב, תשנ"ב- 1991
- איגרת לגננת ליום המשפחה הבין לאומי 1994, משרד החינוך והספורט

אתרים

- יום המשפחה עם סבא וסבתא – הצעות, רעיונות ומבחר שירים וסיפורים:
<http://go.ariel.muni.il/begin/sites/moadim/savta/index.htm>
- האתר למחנכי הגיל הרך, www.gilrach.co.il/article
- שיר ליום המשפחה, <http://anatweb.com/mishpah.htm>
- הורים וילדים במקורות היהדות, חנה קהת,
<http://www.democratic.co.il/Israel/DataRepository/Files/AtHome/ParentsChildre>
[nInJudaism.doc](http://www.democratic.co.il/Israel/DataRepository/Files/AtHome/ParentsChildrenInJudaism.doc)

חומרי עזר לפעילויות בגן

- ערכת המשפחה, ד' לימור - עורכת, מעלות, משרד החינוך והספורט, האגף לתכניות לימודים, האגף לחינוך קדם יסודי, התשנ"ו- 1996
- הורים וילדים משתפים פעולה במשחק ותנועה, ש' זיפר, משרד החינוך והספורט והספורט, המינהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם יסודי, המחלקה לתכניות הורים וקהילה, מחלקת הפרסומים, ירושלים, התשנ"ד- 1994
- נצאה במחול, נ' עדן, משרד החינוך והספורט, האגף לתוכניות לימודים, האגף לחינוך קדם יסודי, מעלות, התשנ"ט 1999
- התמודדות עם מצבי לחץ בעיתות חירום בגן הילדים, א' גולדהירש, ע' דשבסקי ש' עזריה, משרד החינוך והספורט, אגף השירות הפסיכולוגי-ייעוצי, האגף לחינוך קדם יסודי, מחלקת הפרסומים, שבט התשס"ג – ינואר 2003.

ספרי ילדים העוסקים ביחסי אחים

- "אוף איזה אח מרגיז" חוה בהרב ותמר אדר. הוצאת יסוד, 1980.
- "לאורן נולד אח והוא לא שמח" ריקה בן שחר. הוצאת מסדה, 1987.
- "אני ברק" עוזי בן כנען. הוצאת כתר, 1979.
- "עוד מעט יהיה לי אח או אחות, אדר תמר, הוצאת יסוד
- "אחות קטנה לשרגא" אמילי פרל קינגסלי, הוצאת כנרת 1986.
- "אחותי הקטנה כל הזמן אוכלת וישנה" סמדר שיר, הוצאת מעריב.
- "ספר הפלפלים" אלונה פרנקל, הוצאת מסדה, 1978
- "אחלה אח" יונתן יבין, הוצאת עם עובד, 2005
- "אח חדש לגמרי", גרוסמן דוד, עם עובד, 1986
- "ברוך הבא אח נחמד" שיר סמדר, דביר, 1986
- "כל כך רציתי אח", ברקוביץ ריקה, רכגולד, 1988
- "מחברת הקישקושים של אחותי", מאת רז הרצליה, עם עובד, 1982